

PREVAJALSKI IN LEKSIKOGRAFSKI PODVIG ŠTEFANA KOCIANČIČA NA RELACIJI MAKEDONŠČINA-SLOVENŠČINA

Namita Subiotto

Filozofska fakulteta, Ljubljana
namita.subiotto@ff.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.37.119-126

Izredno bogat leksikografski opus Štefana Kociančiča (1818–1883) vključuje tudi dva rokopisna zvezka glosarija makedonskih in bolgarskih besed, ki sta nastala kot priprava na prevod ljudskih pesmi iz *Zbornika bratov Miladinovih* (objavljenega v Zagrebu leta 1861), ki ga je Kociančič prav tako uresničil. Prispevek osvetljuje kulturnozgodovinsko vlogo omenjenih Kociančičevih rokopisov pri južnoslovanskih kulturnih stikih.

Štefan Kociančič, rokopisi, glosarij, medkulturno posredništvo, južnoslovanski kulturni stiki

The lexicographical works of Štefan Kociančič (1818-1883) comprise two manuscript volumes of glossaries with Macedonian and Bulgarian words, composed as a preparation for the translation of traditional folk songs from the *Anthology of the Miladinov Brothers* (published in Zagreb in 1861), which was also completed by Kociančič. In this article, the cultural and historical role of Kociančič's manuscripts in South Slavic cultural connections will be highlighted.

Štefan Kociančič, manuscripts, glossary, intercultural mediation, South Slavic cultural connections

Pred 200 leti rojeni primorski duhovnik, jezikoslovec, pisatelj, bibliotekar in zgodovinar Štefan Kociančič (1818–1883) ni bil le poliglot,¹ temveč tudi izredno ploden leksikograf in prevajalec. Njegova leksikografska rokopisna zapuščina vključuje etiopsko-latinski leksikon, italijansko-nemško-latinski leksikon, sirski leksikon, albanski ali arnavtski leksikon, turški vokabular, veliki slovensko-nemški slovar ter dva rokopisna zvezka glosarija makedonskih in bolgarskih besed. Nastala sta kot priprava na prevod ljudskih pesmi iz obsežnega *Zbornika bratov Miladinovih* (v nadaljevanju *Zbornik*), objavljenega v Zagrebu leta 1861 pod pokroviteljstvom Josipa Juraja Strossmayerja (Stefanija 1985: 5), ki ga je Kociančič prav tako uresničil. »Primer Štefana Kociančiča, ki je v letih 1861–1863 prevedel večino *Zbornika*, ki vsebuje makedonske in bolgarske ljudske pesmi in drugo folklorno gradivo, priča o potrebi kulturnega komuniciranja med balkanskimi Slovani že v drugi polovici 19.

1 Gl. Rijavec (1982: 83, poudarki N. S.): »Popolnoma je obvladal vsaj 16 jezikov, dokaj dobro pa je poznal vsaj drugih 15. Poleg slov., it., nem., lat. in gršč., ki so mu bile povsem domače, se je uspešno ukvarjal s franc., angl., špan., portug., romun., turšč., perzij., koptščino, arab. in seveda z vsemi slovanskimi jeziki vključno s staroslovanščino.«

stoletja«, je zapisal Dragi Stefanija (1984: 7), ki je rokopise glosarijev in prevodov poiskal v semeniški knjižnici v Gorici, jih analiziral in predstavil v monografijah *Brata Miladinova: Ljudske pesmi v slovenskem prevodu Štefana Kociančiča* (1984) in *Glosarij ljudskih pesmi iz Zbornika bratov Miladinovih* (v nadaljevanju *Glosarij*) (1985). Strinjam se z njegovo trditvijo, da je Kociančič opravil pionirsko delo na področju južnoslovenske leksikografije in književnega prevajanja na relaciji makedonščina-slovenščina in bolgarščina-slovenščina, vendar pa ne gre zanemariti dejstva, da sta prevod *Zbornika* in *Glosarij* ostala v rokopisu približno 120 let, vse dokler ju ni objavil prav Stefanija. V slovenskem tisku iz Kociančičevega časa namreč zasledimo omembe *Zbornika*, podatek o njegovem prevodu pa je objavljen šele tik po njegovi smrti. Preden se posvetimo Kociančičevim rokopisom in odmevom po njihovem natisu, si oglejmo omembe *Zbornika* v slovenskem tisku med letoma 1861 in 1883.

Omembe *Zbornika*, ki jih predstavljam, je v študiji Slovenska srečanja z makedonskim slovstvom zbral Slavko Šimenc in zapisal, da so še pred natisom »te znamenite zbirke makedonskih ljudskih pesmi« (Šimenc 1968: 206) Bleiweisove *Kmetijske in rokodelske novice* 13. marca 1881 v rubriki Slovanska književnost (str. 90–91) napovedale izid *Zbornika* in bralce povabile k naročilu:

V Zagrebu napravljata Miladinova za natis do 700 narodnih pesem, nabranih po Makedoniji in po Bugarskem; dodani so popisi šeg, pregovori, uganjke, narodne pripovedi itd.

Konstantin Miladinov, kakor »Naše gore list« pripoveduje, po svitlem škofu Štrosmajerju k njemu pozvan, prišel je ž njim vred v Zagreb, kjer se delo že tiska. Omenjene novine dodale so oglasu opombe sledeče: »Nadamo se, da će ne samo Jugoslaveni kao rodjena bratja nego i ostali slavjanski svet s veseljem pozdraviti ovo književno poduzetje, koje će nas upoznati poblizje s ovom zanimivom granom našega naroda i stajnama njegova duševnoga živovanja. Pjesme te biti će kao nekome živom kopčom (vezilo), koja će duševno užje spojiti zabalkansku našu bratju sa ostalim rodnom slavskim«. – Dodano bo nekoliko besed drugim Jugoslavenom manje znanih s prevodom. – Knjiga, 25 – 30 pól debela in na lepem papirju natisnjena, veljala bo 2 gold. Nov. dn.; plačalo se bo za gotovo knjigo. Podpise nabira tudi prof. J. Macun v Ljubljani.

To za makedonsko kulturo izredno pomembno in bogato delo je po večletnih prizadevanjih njegovega urednika in avtorja spremnih besedil Konstantina Miladinova junija 1861 končno ugledalo luč sveta. Delo vsebuje 583 makedonskih in 77 bolgarskih ljudskih pesmi, ki so razvrščene v poglavja (v Kociančičevem prevodu kot: samovilske, cerkvene, junaške, ovčarske, žalovne, smešne, ljubovne, ženitvanske, lazarske, žetvarske), opis izbranih ljudskih običajev, verovanj, iger, izročil, moških in ženskih lastnih imen, priimkov, pregovorov in ugank, makedonsko-hrvaški glosarij (500 besed), zahvalo mecenu, predgovor in seznam naročnikov, med katerimi je tudi okrog 30 slovenskih.

Zbornik je 20 let po izidu v *Ljubljanskem zvonu* leta 1881 (str. 125) v sestavku O novobolgarske literature omenil Anton Bezenšek, ki je zapisal, da so se leta 1861 v Zagrebu »tiskale bolgarske narodne pesni, katere sta brata po Bolgarske nabrala. Tiskarske stroške poplačal je Strossmayer«. Fran Kovačič pa je v šestem delu

(od sedmih) razprave *Ogled po bolgarski književnosti*, objavljene v časopisu *Dom in svet* leta 1895 (str. 606), poročal:

Najznamenitejša zbirka narodnih bolgarskih pesmij je pa bratov Miladinov. Brata Konstantin in Dimitrije Miladin sta bila doma iz Struge pri Ohridi v Macedoniji. Starejši, Dimitrij, je bil goreč buditelj Bolgarjev v Macedoniji, kjer se je narodno življenje mnogo počasneje razvijalo.

Njuna zbirka je izšla v Zagrebu 1. 1861. pod naslovom: B'lgarski narodni pesni, sobrani ot bratja Miladinovci, Dimitrija in Konstantina. Obsega VIII -j- 538 strani, a posvečena je škofu Strossmajerju. Dodana so tudi kratka pojasnila, popis nekaterih narodnih običajev in pa bolgarsko-hrvaški slovarček. — V tej zbirki so največ pesmi macedonskih Bolgarjev.

Po Kociančičevi smrti sta bila v *Ljubljanskem zvonu* marca 1883 objavljena dva nekrologa (Stefanija 1984: 8). V prvem Simon Rutar z navdušenjem piše o Kociančičevem znanstvenem delu in takole opisuje Kociančiča kot poliglota (Rutar 1883: 332, poudarki N. S.):

Zraven hebrejščine je negoval najbolj arabščino, katero je poznal v pismenem in ljudskem jeziku. Znal je pa tudi sirski, aramejski, perzijski, koptovski in turški (z madjarščino vred). Ali Kocjančič je bil pravi Mezzofante. Razven klasičnih jezikov – grškega, latinskega in sanskrita – govoril je vse važnejše moderne jezike: slovanske, nemški, italijanski, francoski, angleški in španski. Poznal pa je tudi romanska narečja: portugalsko, katalonsko-provancalsko, vališko, ladinsko in furlansko. **Od slovanskih jezikov gojil je poleg svojega materinega še staroslovenskega, potem srbohrvaškega, češkega, lužičkega, poljskega, ruskega in bolgarskega.** Koliko škoda, da tako učen človek ni našel sebi prikladnejšega mesta na kaki orijentalni akademiji!

Fran Podgornik pa v nekrologu popisuje Kociančičevo rokopisno zapuščino, v kateri zasledimo tudi podatke o prevodu pesmi iz *Zbornika* (Podgornik 1883: 398–399, poudarki N. S.): »Mnogo Kocjančičevih del je ostalo v rokopisih ... [...] **Imenitno delo se utegne pokazati 135 velikih pol obsegajoč rokopis, z naslovom 'Bulgarske narodne pesmi v slovenski obleki'**. Samo iz tega je posneti, da se je Kocjančič z veliko ljubeznijo bavil z bolgarščino.«

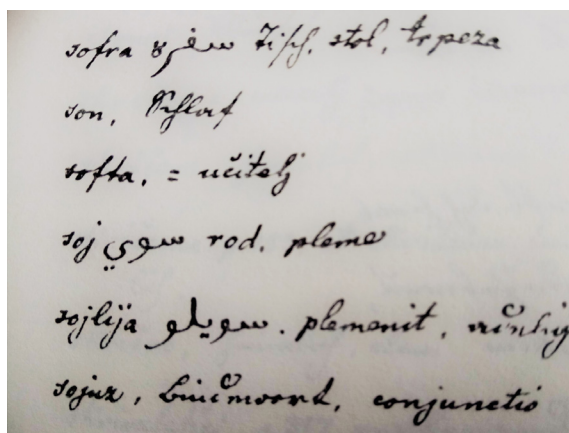
O Kociančičevem rokopisu prevoda *Zbornika* piše tudi Mirko Rijavec v *Primorskem slovenskem biografskem leksikonu* iz leta 1982 (84, poudarki N. S.): »Nekatera poglobitna K-eva jezikoslovna dela pa so ostala samo v rokopisu (knjižnica gor. semenišča). Tako npr. Slovensko-nemški slovar (na 1800 straneh!), ki ga Cronia ocenjuje kot dragoceno delo in obžaluje, da nikoli ni bilo objavljeno.² Pa še turško-nemški slovar; etiopsko-latinski slovar; staroslovanska slovnica, **prevodi bolgarskih ljudskih pesmi** itd.« Stefanija pa poroča, da je bil Kociančičev prevod *Zbornika* omenjen tudi v skripti predavanj makedonskega literarnega zgodovinarja Haralampija Polenakovića o Miladinovih (Stefanija 1984: 8).

Kociančičev leksikografski in prevajalski podvig na relaciji makedonščina-slovenščina in bolgarščina-slovenščina je v spremnih študijah v omenjenih

2 O tem slovarju je kasneje pisala Francka Premk, Veliki rokopisni slovensko-nemški slovar Štefana Kociančiča (1871) in hrvaško izvorno besedišče, *Riječ* 1/1–2 (1995), 43–56.

monografijah Stefanija natančno opisal in ovrednotil, zato na tem mestu podajam le strnjen opis.

Prvi zvezek iz *Glosarija* je delovna verzija, drugi pa čistopis, naslovljen *GLOSSARIUM ad Cantica nationis Bulgarorum, a fratribus Miladinovicis Zagabriae 1861. edita.*, ki na 239 straneh predstavlja (narečno) leksiko ljudskih pesmi iz okolice naslednjih mest: Strumica, Kukuš, Voden, Kostur, Veles, Debar, Prilep, Ohrid, Struga, Bitola, Sofija in Panagjurište, in sicer skoraj 3800 besed. Največji delež makedonskih besed je prevedenih v nemščino, približno šestina (natančneje 625) v slovenščino, nekaj manj v latinščino, nekaj besed pa je prevedenih tudi v makedonščino,⁴ v jezike z arabsko pisavo (turški, arabski, perzijski), v hrvaščino, bolgarščino, grščino, hebrejščino, italijanščino in francoščino. *Glosarij* vsebuje tudi prevode približno 100 bolgarskih besed, izpisanih iz pesmi, ki jih je kot bolgarsko gradivo Konstantinu Miladinovu poslal Vasil Čolakov in obsegajo približno osmino *Zbornika* (Stefanija 1984: 9; 1985: I). Kociančič je torej besedam, ki jih je izpisal iz celotnega *Zbornika*, pri čemer je cirilico prečrkoval v latinico, poiskal ustreznice kar v 13 jezikih. Pri makedonsko-slovenskih, makedonsko-hrvaških in bolgarsko-slovenskih relacijah se je verjetno opiral na makedonsko-hrvaški glosarij Konstantina Miladinova, ki ga najdemo na koncu *Zbornika* v poglavju Slova, npr. *pitač* – prosjak; *sofra* – stol, trpeza; *softa* – učitelj (Kociančič 1985: 188, 222; Miladinovci 1983: 518). Stefanija je glosarij natančno analiziral in predstavil vse jezikovne relacije v njem, drugi del monografije pa vsebuje faksimile drugega zvezka.

Slika 1: Fragment iz *Glosarija* (Kociančič 1985: 222)

Rokopis prevoda *Zbornika* vsebuje 140 pol oz. 560 strani formata A4 s po 30 do 34 verzi. Izmed 660 pesmi iz *Zbornika* jih je Kociančič prevedel 290⁵ oz. prvih 374

3 Izvirni naslov *Zbornika* je *Български народни пѣсни* (*Bolgarske ljudske pesmi*).

4 Kociančič tu navaja leksikalne ekvivalente iz različnih makedonskih govorov, npr. gjemija = gemija (Stefanija 1985: 19).

5 Število prevedenih pesmi v Kociančičevem rokopisu je sicer 287, saj so tri različice iste pesmi skoraj identične.

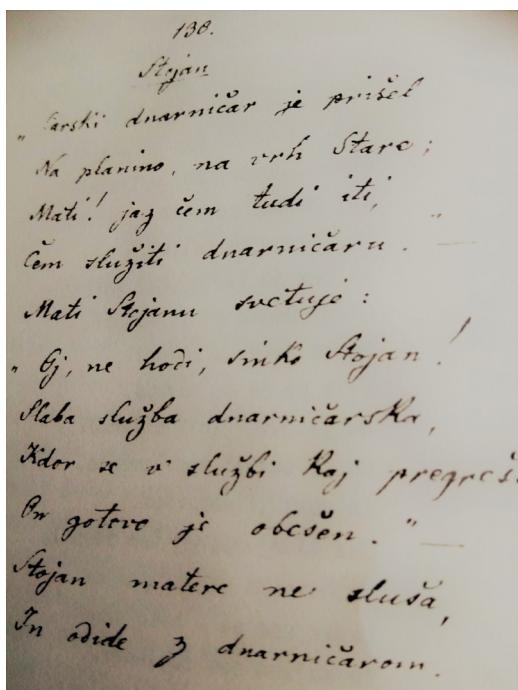
strani od 542, kolikor jih *Zbornik* ima. Prevedel je tudi predgovor in opis svatovskih običajev ter kazalo, ki pa ga je dopolnil tako, da je dodal naslove tistim pesmim, ki so bile v izvorniku samo oštevilčene, ugotavlja Stefanija (1985: 10–11), ki je prevode natančno jezikovno pregledal in jih komentiral takole (prav tam: 11):

Prevod je ohranil zvestobo izvorniku, ni pa izneveril duha slovenskega jezika. Vse to dokazuje, da je duhovnik Štefan Kociančič svojevrsten pesniški talent, ki je lahko prevedel skoraj tristo makedonskih in bolgarskih ljudskih pesmi. In še nekaj je očitno: njegov rokopis – pesmi se berejo, kot da so pisane s strojem. To je znamenje, da se je Kociančič popolnoma posvetil prevajalskemu delu in ga končal v kratkem času po izidu Zbornika bratov Miladinovih.

Rokopis *Glosarija* je objavljen kot faksimile, rokopis *Zbornika* pa v pretipkani obliki. Tako je postal Kociančičev prevod makedonskih in bolgarskih ljudskih pesmi iz *Zbornika* končno dostopen slovenski javnosti in je kmalu naletel na odmev strokovnjakov. Kociančičeve prevode makedonskih ljudskih pesmi je obravnaval verzolog Tone Pretnar. Njegovo znanstveno delo na področju makedonistike je bilo usmerjeno predvsem k raziskovanju ritma makedonske poezije in problematike oz. ustreznosti prevajanja makedonske poezije v slovenščino ter slovenske v makedonščino. Pretnar je v sodelovanju s Stojko Maksimovsko (še pred odkritjem Kociančičevih prevodov) v reviji *Literaturen zbor* (1977) objavil študijo Ritmični slovar makedonske ljudske poezije (Ritmičen rečnik na makedonskate narodna poezija) kot dopolnitev širše komparativistične verzološke raziskave varšavske skupine slavistov (metryka słowiańska) z makedonskim gradivom. V analizo so bile vključene pesmi in prozna besedila iz slovanskih kultur, ki so nastala ali bila zapisana v drugi polovici 19. stoletja. Maksimovska in Pretnar sta v ta namen pregledala predvsem makedonske ljudske pesmi iz *Zbornika*, omejila pa sta se na tiste, ki so bile pridobljene v okolici Struge, Ohrida in Prilepa. Najprej sta opredelila akcentske sklope oz. naglasne enote in besede kot enote ritmičnega slovarja, nato pa sta jih preštela in opisala, in sicer v nekaj več kot 4000 verzih različnih tipov – simetričnih osmercih (4 + 4), simetričnih desetercih (5 + 5), nesimetričnih osmercih (5 + 3) in nesimetričnih desetercih (4 + 6) – in v 53 kratkih fragmentih proze: opisih običajev, plesov in verovanj.

Po izidu monografije *Brata Miladinova: Ljudske pesmi v slovenskem prevodu Štefana Kociančiča* je Pretnar analiziral še Kociančičev prevod makedonskih ljudskih pesmi iz *Zbornika*, kjer je v uvodnih opombah zapisal, da prevod vsebuje pričevanje o slovenski prevajalski praksi na začetku šestdesetih let 19. stoletja, ko so bili že izoblikovani »mehanizmi ‘prenašanja’ tujega verza v slovensko pesniško govorico (Jarnik in Prešeren za nemški verz, Stanič in Prešeren za angleški verz, Miklošič, Vraz in Valjavec za poljski, Vraz in Koseski za ruski, Zois za italijanski, Čbeličarji, Zarjani in drugi za srbski in hrvaški itd.)« (Pretnar 1987: 277). Pretnar je opazoval verzna besedila Kociančičevih prevodov ob najpogostejših makedonskih ljudskih verznihih vzorcih: simetričnem in asimetričnem desetercu ter simetričnem in asimetričnem osmercu. Ugotovil je, da Kociančič kljub opazni stilski zaznamovanosti deseterskih verznihih izrazil v makedonski ljudski pesmi (v nesimetričnem desetercu so najpogosteje

pisane junaške pesmi) notranje delitve verza ni upošteval, obe vrsti deseterca je namreč prevajal enako – s trohejskim desetercem; notranjo delitev izvirnika pa je ohranil s podobno leksikalno izpolnitvijo verznega vzorca. Podobno, z izborom trohejskega osmerca, je izenačeval stilno in zvočno raznorodna makedonska osmerca 4 + 4 in 5 + 3. Pretnar na primeru izbranega verza dokazuje, da bi glede na notranjo delitev verza nesimetričnemu makedonskemu osmercu bolj ustrezal slovenski jambski osmerek, ker ima to izrazilo v slovenski ljudski pesmi podobno funkcijo kot izbrani verz v makedonski. Na koncu je Pretnar komentiral še Kociančičev prevod heterometričnega makedonskega besedila (legenda Sveti Jurij): »[...] s striktno silabotonizacijo izvirnega verza ali – natančneje – z zamenjavo folklornega verznega izrazila makedonskega pesništva z domačim ali sprejetim verznim vzorcem, ki ga je slovenska književnost do Kociančičevega časa sprejela popolnoma za svojega, [je] Kociančič uresničil naslednjo stopnjo hotenja bratov Miladinovih po literarizaciji folklorea« (Pretnar 1987: 284).

Slika 2: Prevod 130. pesmi iz Zbornika (Stefanija 1984: 158)

Kociančičev leksikalni podvig na relaciji makedonščina-slovenščina je v članku *Štefan Kociančič, pozabljeni slovenski genij?* omenila Francka Premk kot »dvojezični slovar književnega dela – popolnega leksikalnega izpisa pesmi bratov Miladinovih, kjer se med drugim prvič srečujemo tudi z zapisom makedonsko-slovenskih in celo makedonsko-grških ter makedonsko-orientalskih (zveze s turškim, arabskim, perzijskim, hebrejskim) leksikalnih vzporednic« (1997: 83).

Na koncu predstavljam še omembo Kociančičevega prevoda v razpravi *Ogledalo vo našeto minato i vo našata idnina – kon 150-godišnjinata od objavuvanjeto na Zbornikot na Miladinovci*, ki jo je ob stopetdeseti obletnici izida *Zbornika* pripravil Naume Radičeski. V njej raziskuje okoliščine, v katerih je nastajal rokopis *Zbornika*, in naporno pot do njegovega natisa, ki je takoj naletel na odmev v takratnem slovanskem in evropskem tisku. O njem pa so pisali pomembni slavisti in književni prevajalci iz druge polovice 19. stoletja, kot so Izmail Ivanovič Sreznjevski, Mořic Fialka ali Jan Gebauer, ki je nekaj pesmi iz *Zbornika* tudi prevedel. Pesmi iz *Zbornika* so prevajali tudi pisatelji, npr. Josef Holeček in August Šenoa, piše Radičeski in med prevajalci *Zbornika* izpostavi Štefana Kociančiča, slovenskega duhovnika, poliglota in leksikografa iz Gorice: »Најголем таков зафат, пак, направи словенечкиот свештеник, полиглот и лексикограф од Горица, Штефан Коцијанчич« (Radičeski 2013: 80).

Opisani leksikografski in prevajalski podvig Štefana Kociančiča zaradi rokopisne oblike ni mogel vplivati na sodobnike niti na kasnejše prevajalce vse do objave v Stefanijevih monografijah, a je kljub temu odigral pomembno kulturnozgodovinsko vlogo pri južnoslovanskih kulturnih stikih: *Glosarij* lahko štejemo za zametke dvojezičnih slovarjev v okviru južnoslovanskih jezikovnih relacij,⁶ prevod *Zbornika* pa vsebuje pričevanje o slovenski književni prevajalski praksi na začetku šestdesetih let 19. stoletja.

Literatura

- KOCIANČIČ, Štefan, 1985: *Glosarij ljudskih pesmi iz Zbornika bratov Miladinovih*. Uredil Dragi Stefanija. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- MAKSIMOVSKA, Stojka, PRETNAR, Tone, 1977: Ritmičen rečnik na makedonskata narodna poezija. *Literaturen zbor* 24/1. 53–60.
- MILADINOVCI, Dimitrija, MILADINOVCI, Konstantin, 1983: *Zbornik na narodni pesni*. Uredila Haralampie Polenaković in Todor Dimitrovski. Skopje: Makedonska kniga.
- PODGORNIK, Franc, 1883: Štefan Kocjančič. *Ljubljanski zvon* 3. 398–401.
- PREMK, Francka, 1997: Štefan Kociančič, pozabljeni slovenski genij? *Revija SRP* 5/21–22. 82–88.
- PRETNAR, Tone, 1987: O verzu Kociančičevih prevodov makedonskih ljudskih pesmi iz zbirke bratov Miladinovih. Svetozar Petrović (ur.): *Stih druge polovine devetnaestog veka*. Novi Sad: Vojvodanska akademija nauka i umetnosti (Naučni skupovi, 11). 227–285.
- RADIČESKI, Naume, 2012: *Ogledalo vo našeto minato i vo našata idnina – kon 150-godišnjinata od objavuvanjeto na Zbornikot na Miladinovci*. Maksim Karanfilovski idr. (ur.): *Predavanja na XLIV međunaroden seminar za makedonski jazik, literatura i kultura*. Skopje: Univerzitet »Sv. Kiril i Metodij«, MSMJLK. 77–94. www.ukim.edu.mk/dokumenti_m/154_Predavanja%20final%20za%20pecat.pdf (dostop 14. 3. 2018)
- RIJAVEC, Mirko, 1982: Kociančič, Štefan, častni kanonik (1818–1883). Martin Jevnikar (ur.): *Primorski slovenski biografski leksikon*. Gorica: Goriška Mohorjeva družba. 82–84. www.sistory.si/cdn/publikacije/1-1000/264/Primorski_slovenski_biografski_leksikon_08.pdf (dostop 20. 7. 2018)
- RUTAR, Simon, 1883: Štefan Kocjančič. *Ljubljanski zvon* 3. 331–335.
- STEFANIJA, Dragi, 1984: Brata Miladinova v slovenskem prevodu. Dragi Stefanija (ur.): *Brata Miladinova: Ljudske pesmi v slovenskem prevodu Štefana Kociančiča*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 5–14.

6 Stefanija o makedonsko-slovenski relaciji v *Glosariju*: »To je prvi makedonsko-slovenski slovar« (1985: 13).

STEFANIJA, Dragi, 1985: Folklorot kako leksikografska inspiracija (za GLOSARIUMOT kon »Zbornikot na Miladinovci« od Štefan Kociančič). Štefan Kociančič: *Glosarij ljudskih pesmi iz Zbornika bratov Miladinovih*. Uredil Dragi Stefanija. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 5–30.

SUBIOTTO, Namita, 2007: Makedonsko leposlovje v slovenskih prevodih. *Hieronymus* 1/1–2. 23–39.

ŠIMENC, Stanko, 1968: Slovenska srečanja z makedonskim slovstvom. Petar Kepeski, Jože Pogačnik: *Makedonščina*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 206–216.